

Fåglarnas Gotland

Havsörn

Omslag: Myrspövar

I det bleka vinterljuset, en havsörn på en sten vid havet. På våren istället den eleganta skärfläckan, svartvit och långbent i viken. I vårens ljusgröna ängen hörs halsbandsflugsnapparens enformiga sång. Men snart kommer sångarna, de som verkligen kan sjunga! Ön fylls av fågelsång, lärkorna drillar över åkrar och betesmarker, storspoven flöjtar över strandängarna. Och i juli flockas vadarna på stränderna, redan på flytt söderut.

Örnar

På Gotland finns troligen världens tätaste population av kungsörn. Här trivs även havsörnarna som lever av fisk, gäss och änder och oftast ses längs kusterna.

Kungsörnarna, som flyger mer graciöst, kan göra snäva, snabba svängar och fångar gärna kaniner och harar men även änder och gäss.

Örnarna får oftast bara 1-2 ungar på vingar per år. De är därför känsliga och det tar lång tid innan de kan bli många igen om de drabbas av t. ex. miljögifter så som hände under mitten av 1900-talet. Nu har de äntligen kommit tillbaka i den svenska naturen. Passa på att njuta av dem här på ön!

Ormvråk –
tas ofta för örn,
men är mycket
mindre.

Havsörn –
störst av alla,
240 cm mellan
vingspetsarna.

Ung kungsörn med vit
teckning, de äldre är helt
bruna.

Vadare

På Gotland finns många bra platser för att skåda vadare. Många arter häckar längs stränderna och i våtmarkerna på ön, ännu fler flyttar förbi under vår och höst. Vårens flyttning är intensiv och snart över, alla har bråttom upp till sina häckningsplatser. Det gäller att hitta en bra plats att föda upp sina ungar på.

Efter att äggen lagts kommer några veckor av ruvning och sedan tiden då ungarna ska äta upp sig och växa. Ungarna letar mat som insekter och andra småkryp själva.

Många honor flyttar söderut redan i slutet av juni och i juli. Längs stränderna på Gotland äter de upp sig och vilar ut efter äggläggning och ruvning. Hanarna och ungarna kommer några veckor senare.

Rødbena

Kärrsnäppa

Skärnsnäppa

Myrsnäppa

Småsnäppa

Spovsnäppa

Tofsvipa

Strandskata

Skärfläcka

Änder

Under våren samlas änderna längs Gotlands kuster, alla i sina vackraste dräkter. Det är nu hanarna ska se som snyggast ut för att locka till sig en hona.

Skedänder med sina mörkgröna glänsande huvuden och den rostbruna fläcken på sidan ses på många håll. De gracila stjärtänderna är så vackra att det känns överkligt, men ses inte lika ofta. De mjukt rundhuvade bläsänderna med sina stora vita vingfläckar är lätta att känna igen. De mindre simänderna, krickor och den diskreta men urtjusiga årtan, samlas också i flockarna som bäst ses från öns olika fågeltorn.

Miss inte chansen till en fantastisk skönhetsupplevelse, ta dig ut i april och maj och njut av färgprakten.

Blåsand

Årta

Fr.v: Skedand (hane och hona), stjærtand (hane),
snatterand (hane). Längst fram: kricka (hane).

Gäss

Under våren och framför allt hösten flyttar gäss i tiotusental förbi Gotland. Det är ingen överdrift att säga att hela himlen kan täckas av flockar av vitkindade gäss framåt kvällen när de samlas inför nattens vila.

En del av dem stannar ganska länge och flyger fram och tillbaka över ön när de byter födoställen. Mindre flockar med andra gäss – prutgäss, bläsgäss och sädgäss – flyttar också förbi. Men oftast är de stora flockarna helt och hållet vitkindade gäss, en art som tidigare var mycket ovanlig på Gotland och i resten av landet. De har bytt flyttväg så att de numera passerar ön men har också – som de flesta andra gäss – blivit fler eftersom de har vintermat på de numera vintergröna åkrarna i Europa.

Vitkindad gås

Halsbandsflugsnappare

Halsbandsflugsnapparen är Gotlands landskapsfågel. Det är en söt liten fågel, som är ganska tuff och kan jaga bort andra fåglar som vill ha samma bo.

Hanen är svart och vit, med ett vitt halsband, eller mer som en vit krage, runt halsen. Honan är mer diskret och brunaktig.

I Sverige finns de nästan bara på Gotland, Öland och runt Kalmar, de lever annars längre österut i Europa. På vintern flyttar de till Afrika. Halsbandsflugsnapparna bor i lövskogar och trädgårdar och häckar i hål i träden. De vill därför gärna ha äldre skog med gamla träd som har gott om hål i stammarna och trivs bra i de gotländska ängena. De tycker också bra om fågelholkar.

Hane

Hona

Vårens fåglar

Våren på Gotland kommer extra tidigt med sånglärkor redan i februari. Därefter anländer gravänder, större strandpipare, strandskator och storspovar.

När lärkorna sjunger över åkrar och hagar är det sommar. Trots att det bara är maj. För som fågelskådare tar sommaren lite grann slut i juli då vadarna kommer tillbaka på väg söderut.

På våren är allt bråttom i fåglarnas värld: flytta till häckningsområdena, hitta ett bra revir, sjunga som en tok för att locka till sig en hona eller kanske dansa runt som en galning med uppfällda fjädrar på halsen. Sen lägga ägg, ruva, ruva och mata hungriga ungar. Vårflytten går snabbt, många arter viner förbi ön i april och maj, då finns det massor att titta på.

Foto: Niclas Ahlberg/N (sånglärka, brushane, sädesärla).

Magnus Martinsson/N (gravand, storspov).

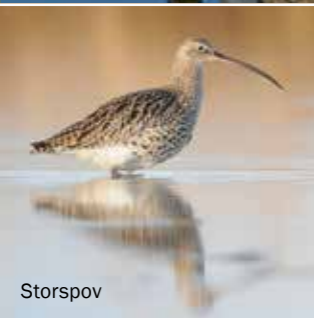
Stefan Oscarsson/N (ladusvala).

Gravand

Sånglärka

Storspov

Ladusvala

Brushane

Sädesärla

Höstens fåglar

Om hösten måste fåglarna äta upp sig och få rejäla fettlager. Många ska flytta långt, en del av dem stannar knappt längs vägen och får klara sig på sina fettreserver. Insektsätande småfåglar ska ända ner till Afrika och ger sig av ganska tidigt eftersom maten försvinner här i norr. Fröätare kan stanna längre, eller över hela vinter till och med.

Andra söker sig helt enkelt till öppet vatten eller bättre matplatser på långgrunda stränder i Mellaneuropa. Längs Gotlands kuster flyger lommar från Norrland söderut, skäggdoppingar i vinterdräkt flyger förbi eller stannar kvar över vintern, grisslorna från Karlsöarna flyttar söderut.

Foto: Niclas Ahlberg/N (bofinkar). Magnus Martinsson/N (grönbena). Stefan Oscarsson/N (skogsduvor, gulsparv).

Bofinkar

Skogsduvor

Gulspurv

Grönbena

Vinterns fåglar

Om vintern kommer nordliga fåglar till Gotland för att slippa kärvare vintrar i norr.

Änder som häckat i fjällen och nordliga skogar övervintrar längs kusterna runt ön och kan ses i stora flockar. Tusentals bergänder guppar i det stålgrå havet, tillsammans med viggas, skäggdoppingar och de vackra salskrakarna. Salskrakarnas hanar är vackert svartvita och honorna är verkliga sötnosar med grå kropp och brunvitt huvud. Kniporna ligger ofta närmare land, bara några stycken tillsammans. Fjällens små eleganta alfåglar övervintrar i stora flockar långt ute till havs, öster om ön, men en del ses också från land.

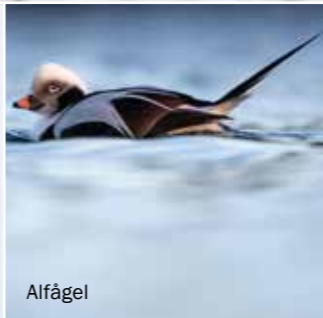
Foto: Niclas Ahlberg/N (havsörn, salskrake, alfågel, bergand).
Magnus Martinsson/N (kungsörn).

Havsörn

Salskrake

Alfågel

Bergand

Kungsörn

Fågellokaler på Gotland

Skäggdopping

Storlommar

1. **Norsholmen.** Vadarfåglar vår och sommar, örnar på vintern.
2. **Fardume träsk.** Vassarnas fåglar: rördrom, brun kärnhök, lärkfalk.
3. **Furilden.** Spännande i sträcktider.
4. **Asunden och Vägumeviken.** Vadare vid lågvatten vår och höst. Änder och doppingar vintertid.
5. **Storsund.** Häckande, vita ägretthägrar! Vassarnas fåglar. Fågeltorn.
6. **Lina myr.** Kornknarr och nattsångare. Sångsvanar, gäss och rovfåglar höst och vinter.
7. **Kuppen, Östergarn.** Flyttande prutgäss, vitkindade gäss, lommar, änder och måsfåglar.
8. **Lausviken.** Änder, vadarfåglar och örnar. Höst och vår tiotusentals vitkindade gäss. Två fågeltorn.
9. **Hammaren.** Vitkindade gäss, havsörn och kungsörn, övervintrande bergänder, salskrakar och doppingar.
10. **Närsholmen.** Vadare sommar och höst, häckande skärfläckor, gäss. Spännande småfåglar höst och vår.
11. **Ronehamn.** Vinterflockar med bergand och salskrake. Havsörn.
12. **Grötlingboudd.** Vitkindade gäss, änder och vadare under flytten. Häckande skärfläckor, kärnsnäppor och brushane.
13. **Faludden.** Lommar, änder, gäss, vadare och måsfåglar passerar udden. Ovanliga småfåglar rastar.
14. **Stockviken.** Fantastisk vårlokal med alla färggranna simänder, gäss, hägrar, vadare,

- skröntärnor, måsar och rovfåglar.
Fågeltorn.
15. **Muskmyr och Alvret.** Rovfågelområde med örnar, vråkar, kärrhökar och falkar, även ovanliga som aftonfalk och ängshök.
16. **Hoburgen.** Spännande året om. Ringmärkning vår och höst.
Sträckande sjöfåglar, rovfåglar, småfåglar och ovanliga arter.
17. **Näsudden och Burgsviken.** Spännande småfåglar höst och vinter, t.ex. berglärkor, snösparvar, vinterhämplingar. Ibland hundratals salskrakar vintertid.
18. **Nisseviken.** Vadarfåglar från början av juli och in på hösten.
19. **Mästermyr.** Vinterlokal med gäss, sångsvanar, mindre sångsvanar, fjällvråk, örnar, blå kärrhökar, pilgrimsfalk och varfågel.
20. **Stånga returvattendammar.** Svarthakedopping, gråhakedopping, smådopping och änder.
21. **Stora och Lilla Karlsö.** Östersjöns enda fågelberg med sillgrisslor, tordmular, tobisgrisslor, ejder, höksångare och rosenfink.
22. **Kronholmen.** Ejdersträck i april tillsammans med gäss och änder ute över havet.
23. **Paviken.** Fågelsjö med simänder, rördrom, sumphöns, brun kärrhök och pungmes. Två fågeltorn.
24. **Kappelshamnsviken.** Änder i tusental om vintern: vigg, bergänder och salskrakar med lommar och doppingar.

Fågelsträck vår och höst

Fågelsträcket går längs olika sträckleder från övervintringsområdena i söder till häckningsplatser i norr. Miljontals fåglar passerar igenom Östersjöområdet, många följer kusterna

så länge det går och undviker in i det sista att flyga över öppet hav. Andra flyger obekymrade tätt över vattenytan. I det centrala Östersjöområdet ses hundratusentals änder, gäss, måsfåglar och vadare i flockar längs kusterna. Förbi Gotland, Stockholms skärgård och Åland och via den östra sidan längs Lettlands och Estlands kuster kämpar de vidare upp till nordliga skogar, fjällen eller över Finland och Ryssland.

Gotland är ett paradiset för fåglar och fågelskådare. Här finns spännande fåglar året om: örnar, gäss i tiotusental, vadare längs stränderna och vackra småfåglar i ängen och hagar. Välkommen ut och skåda fågel på underbara Gotland!

Baltic Wings är ett samarbetsprojekt runt mellersta Östersjön för att utveckla hållbar naturturism med fokus på fågelskådning. Syftet är att skapa nya inkomstmöjligheter på landsbygden. Projektet pågår 2018–2020. Verksamheten på Gotland finansieras av EUs regionala utvecklingsfonder och Region Gotland. På Gotland drivs projektet av Föreningen Närsholmen. Läs mer på www.balticwings.org och www.narsholmen.nu.

ILLUSTRATIONER: Peter Nilsson.

